

Adam Gorczyński – pisarz

Pseudonim literacki „Jadam z Zatora” był pisarzem, poetą i malarzem. Urodził się w 1805 r. w Tarnowie, a zmarł 24 maja 1876 r. w Brzeżnicy. Syn adwokata, po zakupieniu przez ojca w 1818 r. Brzeżnicy Radwańskiej i Nowych Dworów, większość życia spędził w tych wsiach. Na uniwersytecie lwowskim studiował filozofię, a w Wiedniu gospodarstwo krajowe i administrację. Wiedeńskie studia wykorzystał, prowadząc wzorowe gospodarstwo rolne w swoim majątku. Dużą popularność wśród współczesnych osiągnął jako pisarz: twórca powieści, wierszy, dramatów, komedii, gawęd, legend, nowel i artykułów. Debiutował utworami poetyckimi w 1819 r. na łamach „*Rozmaitości lwowskich*”. „Dalszym etapem jego twórczości były opowiadania i powieści, osnute przeważnie na tematach historycznych. Dziś zupełnie zapomniane, szerzyły swego czasu w szerokich kołach czytelników znajomość dawnych dziejów”. Do ważniejszych należą m.in.:

*Zamek Libusza; Górnice; Kto się w opiekę
poda Panu Swemu; Niedźwiedzica; Żaki; Kapitalik; Hełm Jaksy; Kwestia o Wilczy Dolek; Syn
Chrzestny; Wróżba Maruchy; Pan Królowej ruskiej; Kasperek; Zwierciadelko; Skala św.
Onufrego, czyli Kronika szlacheckiego dworku.*

Niektóre z tych opowieści były tłumaczone na język czeski i niemiecki. W 1838 r. ukazał się zbiór jego wcześniejszych publikacji prasowych, pt.

Powieści Jadama

t. 1-2 t

„
w formie zbeletryzowanych legend i podań podkrakowskich, nowel itp. W 1842 r. wydał zbiór *Opowieści i legendy Jadama z Ziemi Zatorskiej*. Zamieścił w nim między innymi legendy, dotyczące Nowych Dworów i Zakrzowa. W tym samym roku wydrukował *Sylva rerum Jadama*, stanowiące kontynuację *Opowieści*. Adam Gorczyński napisał 21 utworów dramatycznych, wśród nich kilka historycznych. Do najważniejszych należą: *Anglik; Francuz i Włoszka; Zbydowscy, Bajbuza; Esterka; Detaksacja*. Przedstawienia sceniczne na ich podstawie gościły na scenach krakowskich i lwowskich. Uprawiał publicystykę, głównie w krakowskim „Czasie”. Gorczyński był również tłumaczem poezji F. Schillera, J.W. Goethego.

W 1848 r. wraz z wadowickim duchownym ks. Wacławem Wąsikowskim redagował miejscowy „Tygodnik Wiejski”. Czasopismo to było jednym z najciekawszych pism w XIX w. adresowanym do ludu wiejskiego. Na jego łamach zamieszczano artykuły o tematyce gospodarczej, religijnej, wychowawczej oraz opowiadania historyczne.

Adam Gorczyński był również malarzem -pejzażystą, studiował w Krakowie pod kierunkiem Jana Głowackiego, pierwszego malarza polskich krajobrazów tatrzańskich. Wydał we Lwowie ok. 1840 r. album *Galicya w obrazach*, w którym zamieścił kilka pejzaży tatrzańskich. Zajmował się także malarstwem akwarelowym, przykładem jest tutaj obraz : *Widok spalonego kościoła OO. Dominikanów w Krakowie* (dzisiaj przechowywany w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie). Malowane przez Gorczyńskiego obrazy (olejno i akwarelę) o motywach architektonicznych były wynikiem licznych podróży artysty po kraju. W ten sposób zbierał też materiały do swoich opowiadań i legend. Wystawiał swoje obrazy też pod pseudonimem A* z Galicyi w TPSP w Krakowie: w 1854 r. *Widok Kalwarii Zebrzydowskiej, Droga do Morskiego Oka w Tatrach, Widok czerwonego Klasztoru z gór Pienin* w 1855 r. *Babia Góra o rannej porze, Futor Kohorta, Monastyr Kohorta* i w 1861 r. *Brzegi Dunajca : Czchów i Melsztyn*.

Ponadto Adam Gorczyński był znanym w okolicy działaczem społecznym. „Był jednym z założycieli Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie i przez szereg lat wchodził w skład jego zarządu. Należał do Towarzystwa Leśnego w Galicji i do Komitetu Towarzystwa Rolniczego w Krakowie. Zajmował się oświatą; był inicjatorem składek na pomnik W. Pola, z

którym łączyła go przyjaźń. W 1850 r. mianowano go konserwatorem zabytków na okręg wadowicki i bocheński. Urząd ten sprawował zapewne do śmierci. W 1848 r. w czasie ruchów wolnościowych, został „prezdującym” wadowickiej Rady Narodowej”.

Bardzo bliska Gorczyńskiemu była idea szerzenia oświaty wśród ludu. To m.in. z jego inicjatywy została założona Szkoła Rolnicza w Czernichowie i Szkoła Podstawowa w Brzeźnicy w 1876 r.

Bibliografia

Buś Adam, *Adam Gorczyński 1805-1876*, „Nadskawie: almanach kulturalny” 1984, s. 28-33

Kubaszewski Wiesław, *Adam Gorczyński-Jadam z Zatora 1805-1876*, „Głos Brzeźnicy” 1996 nr 3, s. 6

Lang Anna, *Wędrówka historyczna*, „Taka Malownicza Gmina” 1998 nr 27, s. 6

Literatura polska : Przewodnik encyklopedyczny, Warszawa : PWN, t. 1, s. 316

Polski słownik biograficzny, Wrocław, Kraków, Warszawa : Zakł. Narod. im. Ossolińskich, 1959-1960, t. 8, s. 295

Siemionow Aleksy, *Ziemia wadowicka*, Wadowice 1984, s. 104.

Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających : malarze, rzeźbiarze, graficy, Wrocław, Warszawa, Kraków : Zakł. Narod. im. Ossolińskich, 1975, s. 402-403

Zinkow Julian, *Wokół Kalwarii Zebrzydowskiej i Lanckorony*, Kalwaria Zebrzydowska 2000, s. 134-5.

-